1.2. Суб'єктний склад відносин у мережі Інтернет

Природа діяльності в кіберпросторі, утвореному зв'язком віддалених комп'ютерів, диктує необхідність виділення суб'єктів цих суспільних відносин. При визначенні суб'єктного складу відносин, що виникають у мережі Інтернет, слід враховувати, що цифровий

простір є технологічним середовищем, яке складає всесвітню комп'ютерну мережу, що завдяки інфраструктурам телекомунікацій з'єднує велику кількість осіб з різноманітністю культур, мов та професій.

Учасниками будь-яких правовідносин є суб'єкти права, під якими розуміються люди та їх об'єднання, що виступають як носії передбачених законом прав та обов'язків. Коло суб'єктів права залежить від волі держави[1].

Суб'єктами права є особи чи організації, за якими законом визнана особлива юридична якість правосуб'єктності, що дає можливість брати участь в різноманітних правовідносинах з іншими особами та організаціями[2].

Суб'єкт правовідносин деякими авторами визначається як особа, яка бере участь у правовідносинах та наділена суб'єктивними правами та юридичними обов'язками. Інші автори визначають, що суб'єкт правовідносин – це окремі люди або організації, які у відповідності до норм права наділені здатністю бути учасниками правовідносин. Суб'єктами правовідносин виступають право- та дієздатні фізичні особи, юридичні особи та держава в цілому[3].

Аналізуючи наведені визначення, можна дійти висновку, що за наявності різноманітних поглядів та думок, визначаються спільні для суб'єктів правовідносин риси: 1) суб'єкти правовідносин – це особи, що реально існують, наділені волею та здатні цю волю виразити; 2) суб'єкти правовідносин наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками.

До суб'єктів Інтернет-правовідносин слід відносити постачальників послуг з доступу до мережі Інтернет; постачальників інформації та безпосередньо користувачів.

Схожа класифікація суб'єктів суспільних відносин у сфері використання мережі Інтернет запропонована Ю. М. Батуриним. У своїй

[1] Теория государства и права : учеб. для юрид. вузов / под ред. А. С. Пиголкина. – М., 2003. – С. 143.

[2] Абдуллаев М. И. Теория государства и права : учеб. для вузов / М. И. Абдуллаев. – М., 2004. – С. 92.

[3] Мелехин А. В. Теория государства и права : учебник / А. В. Мелехин. – М., 2007. – С. 241.

монографії «Телекомунікації та право: питання стратегії»[1] він виділяє так званий чотирикутник телекомунікаційних відносин:

– оператори зв'язку (виділення операторів зв'язку в окремий суб'єкт характерно для ситуацій, коли має місце сеансове підключення до Інтернету за допомогою модему);

– постачальники послуг доступу до Інтернету;

– постачальники інформації;

– користувачі.

На думку В. А. Копилова, виділяються три основні групи суб'єктів, які діють в Інтернеті. До першої групи входять розробники транскордонних інформаційних мереж, в тому числі їх технічних засобів (комп'ютерів), засобів зв'язку і телекомунікацій, програмних засобів різного рівня і призначення, іншого обладнання, що становить інфраструктуру Інтернету. Тобто в цю групу входять всі особи, які забезпечують технічну підтримку Інтернету. Другу групу складають фахівці, які виробляють вихідну інформацію і формують інформаційні ресурси (наповнюють інформацією бази даних, що входять до складу Інтернету) і надають інформацію з цих ресурсів споживачам або можливість споживачам підключитися до Інтернету і користуватися його можливостями самостійно. В. А. Копилов називає їх «генераторами інформації, інформаційних продуктів і послуг». Третю групу утворюють численні користувачі Інтернету, які є споживачами інформації, що міститься в мережі Інтернет[2].

В. А. Дозорцев[3] приходить до висновку, що в Інтернет-відносинах споживач комп'ютерної інформації завжди є визначеним. Найбільш поширена наукова думка виражається в тому, що суб'єктами інформаційної діяльності можуть виступати людина і/або соціальний колектив (науковий, трудовий, виробничий тощо), які можуть отримувати, зберігати, перетворювати, передавати далі або використовувати інформацію. Іншими словами, до суб'єктів інформаційних відносин відносяться громадяни або організації, які отримують інформацію від

[1] Телекомунікації та право / под ред. Ю. М. Батурина. – М. : Центр «Право і засоби масової інформації». Серія «Журналістика та право». Вип. 26.

[2] Копилов В. А. Інформаційне право / В. А. Копилов. – М., 2002. – С. 238–239.

[3] Дозорців В. А. Система правового регулювання товарних інформаційних відносин / В. А. Дозорців // ВІНІТІ. – 1997. – Вип. 9. – Серія 1. – С. 10.

суспільства; її хранителі (бібліотечні працівники, працівники архівів, музеїв та інші), переробники (працівники обчислювальних центрів, органів статистики, фінансових органів тощо) і, нарешті, численні споживачі інформації, які використовують її в навчанні, науці, побуті, практичній роботі[1].

М. П. Ващокін і Ю. Ф. Абрамов, розглядаючи процеси в інформаційно-соціальній сфері, підкреслюють, що суб'єктом інформаційної діяльності є людина або соціальний колектив (виробничий, управлінський, науковий), який отримує, зберігає, перетворює, передає або використовує інформацію. Серед цих суб'єктів вони виділяють такі категорії, як «вчені, фахівці виробництва, керівники, працівники інформаційних центрів, бібліотек, архівів, патентних служб, музеїв, обчислювальних центрів ..., а також численні споживачі інформації, тобто люди, які використовують її в організаційній, виробничій, соціально-політичній, науково-дослідній та педагогічній діяльності»[2].

У свою чергу М. С. Дашян виділяє таких суб'єктів Інтернет-відносин: 1) оператори та провайдери телекомунікацій, які забезпечують функціонування мережі Інтернет як інформаційної системи; 2) виробники, власники і розповсюджувачі інформації та інформаційних ресурсів, які створюють інформаційне наповнення мережі Інтернет; 3) суб'єкти, які надають специфічні послуги з укладання електронних (мережевих) угод (договорів) за допомогою мережі Інтернет, тобто все те, що охоплюється терміном «електронна комерція (торгівля)»; 4) споживачі (користувачі) телекомунікаційних послуг[3].

Перша група суб'єктів Інтернет-відносин надає такі основні види інформаційних послуг: підключення (забезпечення доступу до мережі); адміністрування (забезпечення функціонування технічних засобів підтримки адресного простору Інтернет); хостинг (розміщення інформаційних ресурсів замовника на веб-серверах і забезпечення доступу до цих ресурсів); послуги з навігації в мережі (створення веб-порталів,

[1] Афанасьєв В. Г. Соціальна інформація / В. Г. Афанасьєв, А. Д. Урсул // Питання філософії. – 1974. – № 10. – С. 71.

[2] Ващекін М. П. Інформаційна діяльність і світогляд / М. П. Ващекін, Ю. Ф. Абрамов. – Іркутськ, 1990. – С. 31.

[3] Дашян М. С. Право информационных магистралей / М. С. Дашян. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 288 с.

що полегшують пошук і доступ до інформаційних ресурсів мережі). Друга група суб'єктів створює електронні інформаційні ресурси, володіє правами на них, забезпечує функціонування цих ресурсів і задовольняє інформаційні потреби користувачів. До них належать виробники, власники та розповсюджувачі інформації. До третьої групи суб'єктів, яка надає специфічні послуги щодо укладання цивільно-правових угод за допомогою мережі Інтернет, відносять Інтернет-магазини, Інтернет-казино, Інтернет-аукціони тощо. До четвертої групи суб'єктів належать фізичні та юридичні особи – споживачі, які потребують, замовляють, отримують телекомунікаційні послуги для власних інформаційних потреб.

Керуючись наведеними вище класифікаціями, розглянемо окремо кожну групу суб'єктів суспільних відносин у мережі Інтернет.

У офіційних документах постачальників послуг з доступу до Інтернету і розповсюджувачів інформації називають *провайдерами*.[1]

Провайдери з'явилися в той момент, коли почала формуватися мережа Інтернет. Спочатку мережа Arpanet складалася переважно з постійно підключених до мережі комп'ютерів, кожний з яких мав свою фіксовану адресу, а пізніше – доменне ім'я.

Пізніше почали надавати доступ до мережі телефонною лінією за допомогою сеансового підключення. Треба було зв'язуватись телефоном з комп'ютером, що постійно підключений до мережі, і лише підключившись до нього власний комп'ютер сам ставав частиною мережі Інтернет. Саме тому з'явилося безліч організацій, які надавали доступ всім бажаючим. Так з'явилися перші провайдери.

Тому передачу інформації в мережі провайдери здійснюють через спеціальні високошвидкісні канали зв'язку, наприклад, через волоконно-оптичні кабелі або через супутниковий зв'язок. Ці канали дозволяють одночасно працювати в Інтернеті сотням і навіть тисячам користувачів, які не відчувають при цьому ніякої затримки даних.

[1] Agin W. Bankruputsy and secured lending in cyberspace / W. Agin // Harvard Journal of Law & Technology. – Fall 2000. – Vol. 14, № 1; Hindelang S. No Remedy for Disappointed Trust – The Liability Regime for Certification Authorities Towards Third Parties Outwith the EC Directive in England and Germany Compared / S. Hindelang // Journal of Information, Law and Technology. – 2002. – Issue 1.

Існують різні види доступу до мережі Інтернет. Доступ можна отримати встановивши зв'язок з провайдером послуг (Internet Service Provider). Провайдер виступає як посередник (провідник), забезпечуючи підключення користувачів до мережі через маршрутизатор Інтернет. Користувач підключається до маршрутизатора провайдера за допомогою телефону або виділеної лінії.

Більшість провайдерів є прямими провайдерами. Для таких провайдерів надання доступу до глобальної мережі є основним видом їх діяльності. Вони переважно надають користувачам все програмне забезпечення, необхідне для підключення. Додаткові послуги, що надаються провайдерами, можуть істотно відрізнятися. Одні провайдери надають тільки можливість доступу до мережі без будь-яких додаткових можливостей. Інші – можуть здавати в оренду місце для особистого Web-сервера, запропонувати можливість постійного підключення або допомогти в оформленні і веденні Web-сервера.

Іншою формою послуг є інтерактивні служби (Online Services). Вони, крім доступу до мережі Інтернет, мають велику кількість додаткових комунікаційних можливостей, зокрема: електронна пошта, доступ до домена і клієнтський доступ.

Електронна пошта – сервіс в Інтернеті, що робить можливим обмін даними будь-якого змісту (текстові документи, аудіо-, відеофайли, архіви, програми).[1] Підключення, що дозволяє переписуватися та користуватися електронною поштою, є найпростішим по установці і найдешевшим в експлуатації. Електронна пошта – типовий сервіс відкладеного зчитування (off-line). Після відправлення повідомлення, як правило, у вигляді звичайного тексту, адресат отримує його на свій комп'ютер через деякий період часу, і знайомиться з ним, коли йому буде зручно.

Кожний домен має свого **адміністратора –** особу , яка відповідає за конфігурацію, наповненість та функціювання мережі (домену). Щоб мати доступ до домену, потрібно звернутись до адміністратора, який створює для кожного користувача обліковий запис і повідомляє

[1] Електронна пошта [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B0.

йому дані, необхідні для реєстрації в мережі. Це – власна назва користувача (логін) та пароль. Після цього користувач може ввійти в домен, активізувавши на екрані значок домену й увівши логін та пароль у вікно реєстрації. Доменний доступ – такий вид доступу до мережі, для якого з провайдером укладається договір про можливість безпосереднього доступу до Інтернету, за який вноситься місячна або річна плата.

Клієнтський доступ використовується для запуску Інтернет- додатків на робочих станціях (наприклад, програмне забезпечення для торгівлі акціями, яке зв'язується з брокерськими конторами або комунікаційною програмою, яка проводить конференцію в режимі реального часу). Подібні додатки самостійно встановлюють підключення до мережі під час запуску і відключаються в момент завершення роботи[1].

Для забезпечення обміну повідомленнями, доменного або клієнтського доступу достатньо лише комутованого доступу (dial-up access) до провайдера; зв'язок встановлюється, використовуючи стандартні телефонні лінії або ISDN-лінії, які швидше працюють.

Вся інформація, що передається мережею, розбивається на пакети – невеликі (не більше 1500 символів) порції даних. Пакети посилають незалежно один від одного, а в пункті прийому вони збираються в потрібній послідовності. Такий режим передачі називається дейтаграмним. Протокол TCP/IP розподіляє інформацію за великою кількістю дейтаграм, після чого в «пункті прийому» перевіряє їх достовірність і збирає знову. Протокол IP керує адресами, послідовністю та пересилкою. Протоколи TCP/IP відносяться до транспортного рівня Еталонної моделі взаємодії відкритих систем і не залежать від протоколів інших рівней цієї моделі. Завдяки цьому протоколи TCP/IP ідеально підходять для використання в мережі Інтернет.

Таким чином, види доступу діляться на дві групи:

– Сеансове підключення. У цьому режимі роботи користувач не підключений до мережі постійно, з'єднуючись із нею за посередництвом телефонної лінії лише на відносно короткий час. Оплата стя-

[1] Основи Internet [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repetitor.ua/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8_%D0%86nternet?lang=en.

гується за кожну годину вашої роботи в мережі. Дані в мережу передаються в аналоговому виді.

– Постійне підключення. Комп'ютер підключений до постійного й швидкого каналу для доступу в Інтернет, при цьому дані передаються в мережу в цифровому виді. Оплата стягується тільки за трафік – обсяг прийнятих комп'ютером даних.

Виділяються три групи провайдерів.

1. До першої групи належать сервіс-провайдери, або постачальники сервісів Інтернету (internet service providers – ISP), послуги яких призначені для розповсюджувачів інформації та / або користувачів. Для надання даного доступу між комп'ютерами користувачів та провайдера встановлюється зв'язок, організована спеціалізованими підприємствами зв'язку. Тому при підключенні до Інтернету користувачеві (громадянину, організації) слід вибрати провайдера і (або) підприємство зв'язку і обумовити з ними все організаційно-технічні аспекти підключення до мережі[1]. У даній роботі при згадці терміна «провайдери» йдеться саме про сервіс провайдерів (ISP), якщо інше спеціально не зазначено.

Сервіс-провайдери надають декілька варіантів доступу до мережі Інтернет за вибором клієнта, найбільш простим і доступним з яких є сеансне підключення. У спеціальній літературі описується суть даного способу підключення: комп'ютер користувача підключається до міської телефонної лінії так само, як і звичайний паралельний телефонний апарат, через спеціальний пристрій – модем. Комп'ютер провайдера, який має вихід в Інтернет, також підключений до телефонної лінії через модем. Зв'язок комп'ютера користувача з Інтернетом встановлюється за його ініціативою приблизно так само, як при звичайному дзвінку по телефону. Модем набирає відповідний номер телефону і через міську телефонну мережу встановлює зв'язок з комп'ютером провайдера[2].

Також сервіс-провайдери можуть надавати послуги постійного доступу в Інтернет, серед яких виділяють: підключення по виділеній

[1] Carpenter B. Architectural Principles of the Internet / B. Carpenter // Request for Comments (RFC) in 1958.

[2] Інтернет для службовців державних організацій і комерційних фірм : учеб. сел. / А. В. Волокітін, А. П. Маношкін, І. Н. Курносов та ін. – М., 2001. – С. 24–25.

телефонній лінії; підключення по цифрової телефонної лінії; підключення по цифровому каналу зв'язку; підключення по радіоканалу за допомогою радіомодема; підключення по супутниковому зв'язку.[1]

2. До другої групи провайдерів відносять фізичних або юридичних осіб, які надають певний обсяг інформації для розміщення на інформаційних ресурсах в Інтернеті (дискових просторах Web-серверів). Також їх називають постачальниками інформації або контент-провайдерами (content providers).

3. До третьої групи виділяють провайдерів сервера (internet server providers), які надають розповсюджувачу інформації дисковий простір або виділений сервер для розміщення інформації.

Запропонована класифікація збігається з класифікацією, затвердженою Комітетом по радіомовленню Сінгапуру (Singapore Broadcasting Authority – далі SBA) – організацією, на яку покладені координаційні функції, пов'язані з розвитком відносин з використанням мережі Інтернет в Сінгапурі. За винятком того, що не проводиться розмежування між контент-провайдерами та провайдерами сервера. У керівних принципах Інтернету, затверджених SBA, вказується, що «контент-провайдери є постачальниками інформації у Всесвітній павутині WWW. До них відносяться: автори і редактори, мережеві видавці і адміністратори серверів».[2]

Важливим ресурсом Інтернету є користувачі глобальної мережі. За час свого існування Інтернет пройшов шлях від проекту, що мав на меті створити єдине середовище поширення інформації, до всеосяжної децентралізованої мережі, рушійною силою якої сьогодні усе більше і більше стає комерція.[3] Всю структуру мережі Інтернет можна розглядати як сукупність усіх користувачів і їх функцій як членів структурованої на групи Інтернет-спільноти, включених до однієї системи. І саме на основі знання про функцій, цілі, цінності, мотивації, особливості поведінки і відбувається поділ таких суб'єктів Інтер-

[1] Інтернет для службовців державних організацій і комерційних фірм : учеб. сел. / А. В. Волокітін, А. П. Маношкін, І. Н. Курносов та ін. – М., 2001. – С. 27–28.

[2] Rodan G. The Internet and political control in Singapore / G. Rodan // 113 Political Science Quarterly. – 1998. – № 1. – P. 63–65.

[3] Бойчук І. В. Інтернет в маркетингу : підручник / І. В. Бойчук, О. М. Музика. – Київ : Центр учб. літ., 2010. – 512 с.

нет-відносин, як користувачі, на типи. У віртуальному світі користувачі не пов'язані однозначно зі своїми реальними соціальними позиціями і стосунки між, наприклад, підлеглим та начальником. У межах Інтернету спілкування за такими ознаками може кардинально відрізнятися. Особистісні характеристики індивіда також трансформуються при його перебуванні в мережі.

Структура Інтернету дозволяє будь-якому користувачеві не тільки отримувати необхідну йому інформацію або здійснювати трансакції, але і брати участь в створенні нових інформаційних ресурсів у мережі.

Ґрунтуючись на цьому, можна дійти висновку, що майже всі суб'єкти Інтернет-відносин є споживачами інформації з мережі. Виняток можуть становити сервіс-провайдери, провайдери сервера та особи або організації, чиї права порушуються в мережі без їх відома.

Наприклад, при незаконному розповсюдженні конфіденційної інформації в мережі або при незаконному тиражуванні твору суб'єкти, права яких порушуються, можуть не знати про те, що відбувається правопорушення або взагалі не бути користувачами мережі Інтернет.

Аналізуючи суб'єктний склад суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням Інтернету, не можна не погодитися з думкою М. В. Якушева, який вважає, що даний суб'єктний склад «слабо корелює» з тими видами суб'єктів правовідносин, які зафіксовані в національних правових системах. Він зазначає, що в Інтернеті не принципово, чи є користувач мережі фізичною або юридичною особою або зареєстрований оператор мережевих послуг в якості платника податків.[1]

Причому це стосується не тільки таких суб'єктів правовідносин, як фізичні та юридичні особи. В якості суб'єктів правовідносин можуть виступати і органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Оскільки доступ до мережі Інтернет зараз є відносно анонімним, то у ряді випадків визначення приналежності суб'єкта до традиційних з юридичної точки зору понять у реальному світі суб'єктам видається складним.

[1] Якушев М. В. Інтернет і право: нові проблеми, підходи, рішення / М. В. Якушев // Право і Інтернет: теорія і практика : матеріали 3-ї всерос. конф. – М., 2000. – С. 132–133.

Наприклад, при наданні послуг пошукової інформаційної бази даних у мережі Інтернет (Google, Rambler, Yandex, Yahoo) її власник не може визначити, до якої категорії суб'єктів права відноситься конкретний користувач.

У той же час при передачі інформації в Інтернеті конкретний суб'єкт може користуватися засобами ідентифікації та захисту інформації, наприклад, такими як одноразовий ідентифікатор та електронний цифровий підпис, що дозволяють зробити висновок про його статус, або, наприклад, при розміщенні свого інформаційного ресурсу (сайту) в Інтернеті його правовий статус можна оцінити з наданої ним інформації. Інформаційні ресурси в Інтернеті можуть розміщувати громадяни (надаючи інформацію про свої інтереси, хобі, ділову та суспільну діяльність), організації (надаючи інформацію зі своїх статутних документів та про свою підприємницьку чи громадську діяльність, ділових партнерів, звітність тощо), а також органи державної влади.

Однією з найчастіше згадуваних проблем визначення суб'єктів Інтернет-правовідносин та їх відповідальності постає проблема саме ідентифікації користувачів. Ідентифікацією називається процедура розпізнавання суб'єкта за його унікальним ідентифікатором, присвоєним зазначеному суб'єкту раніше і занесений в базу даних у момент реєстрації суб'єкта як легального користувача системи.

Ідентифікація користувачів всесвітньої мережі на рівні Інтернет-провайдерів існує з самого заснування Інтернету. В основі ідентифікації користувача лежать його дії, без яких статистична система не знає, підключений він зараз до мережі чи ні. На даний момент переважна більшість систем обліку користувачів враховують тільки запити на завантаження web-сторінок (тобто запити по протоколу HTTP), таким чином, відвідування мережі Інтернет тільки для перегляду поточної кореспонденції (протоколи POP3i, IMAPi) або завантаження файлів через протокол FTP залишаються неврахованими.

Кожна дія описується рядом параметрів, які можна зафіксувати, а саме: передані серверу характеристики браузера (тип, мова, вбудовані розширення, підтримка додатків), переглядаєма сторінка; сторінка, що посилається; IP-адреса; дані проксі-сервера; підтримка cookie і Java; часовий пояс. Всі ці параметри передаються серверу при за-

питі сторінки або можуть бути отримані через спеціальний Java-код, встановлений на сторінку, що дозволяє на основі отриманих вихідних даних ідентифікувати користувача.

Похибка ідентифікації, заснованої на IP-адресі (до недавнього часу облік був основним методом ідентифікації), складається з похибок передачі і похибок користування комп'ютером. Так, наприклад, при роботі користувачів через проксі-сервер вся підмережа, яка за ним ховається, в більшості випадків буде мати єдину IP-адресу. З іншого боку, працюючи через комутоване з'єднання, користувач при кожному підключенні отримуватиме від провайдера нову IP-адресу. Для більш точної ідентифікації ще на початку 90-х років почали застосовувати так звані – невеликі файли, що записуються на комп'ютер користувача при відвідуванні кожного сайту. У цих файлах міститься ключова інформація (наприклад, унікальний ідентифікаційний номер, що привласнюється користувачеві сайту) в спеціальному форматі. При подальшому заході на сайт записана раніше інформація зчитується і саме таким способом користувач ідентифікується. Похибки цього методу помітно нижче, так як вони ідентифікують замість IP-адреси, який в більшості випадків видається динамічно з пулу, конкретний комп'ютер. Проте залишаються проблеми спільного використання комп'ютерів, а також ідентифікація тих користувачів, які використовують різні комп'ютери для підключення до мережі (наприклад, вдома і на роботі, в інституті і в інтернет-кафе).

Описані похибки частково компенсуються існуючої в ОС Windows можливістю закладу на одному комп'ютері декількох профілів з різними налаштуваннями Інтернету, так як в цьому випадку cookies пишуться для кожного користувача і кожного браузера окремо.

Для компенсації похибок ідентифікації, що виникають через вилучення або відмови в прийомі cookies, використовується інтегральна ідентифікація одночасно за кількома параметрами.

Спільно з cookies використовують IP-адреси і деякі параметри браузера, які передаються в HTTP-запиті. Наприклад, якщо у користувача відключені cookies, але ми хочемо його ідентифікувати в межах сеансу, то запам'ятовується IP-адреса і налаштування комп'ютера – дозвіл монітора, версія браузера. Навряд чи ці налаштування будуть

змінені протягом перегляду одного сайту, тому можна досягти дуже високого ступеня ідентифікації. Зазначена схема має сенс тільки в межах сеансу (сеанс – це одне безперервне підключення користувача до мережі Інтернет). Слід відзначити, що при будь-якій схемі ідентифікації статистична система не має персональних даних користувача, якщо він не побажає їх спеціально повідомити. Таким чином, не може йтися про порушення якої б то не було приватності – всі дані збираються в знеособленому вигляді.

Таким чином, можна зробити висновок, що в реаліях сучасної глобальної мережі можливо достовірно ідентифікувати суб'єкта відносин у випадку його прямого волевиявлення або суті конкретних відносин (наприклад, при використанні електронного цифрового підпису). У цьому разі не береться до уваги практика використання спеціальних технічних засобів, які в більшості випадків застосовуються спецслужбами.

Якщо розглядати користувачів і наповнювачів цифрового контенту як суб'єктів господарських Інтернет-правовідносин, то слід зазначити, що таким суб'єктом може бути будь-який господарюючий суб'єкт, що має доступ до мережі Інтернет. Фомін А. І. в свою чергу виділяє такі особливості суб'єктів господарських Інтернет-правовідносин: 1) складність визначення дієздатності особи, з якою вступаєш в правовідносини; 2) поява віртуальних організацій, які створюються користувачами Інтернет з метою здійснення комерційної діяльності, причому тільки у кіберпросторі; 3) використання так званих програм-роботів, тобто програмних засобів, що дозволяють вступати в правовідносини автоматично; 4) складність у визначенні фізичного місцезнаходження інших учасників конкретних правовідносин.[1]

Не можна погодитись з такою класифікацією хоча б тому що, особа, яка вступає саме в господарські відносини, є суб'єктом господарювання тобто фізичною особою – підприємцем чи представником юридичної особи, якими просто не можуть бути недієздатні. А от щодо перевірки повноважень представника укладати договори від

[1] Фомін А. І. Поняття, елементи та особливості господарських Інтернет-правовідносин / А. І. Фомін // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія «Юриспруденція». – 2012. – № 3. – С. 73–78.

імені юридичної особи можуть виникнути складнощі, які все ж таки вирішуються за допомогою технічних засобів.

Відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» суб'єктами електронної комерції є сторони електронних правочинів, а до більш широкого поняття «суб'єкти правовідносин у сфері електронної комерції» також входять і постачальники послуг проміжного характеру у інформаційній сфері.

Учасниками електронної комерції можуть бути всі учасники цивільно-правових відносин, передбачені Цивільним кодексом України, яким згідно із законодавством України не заборонено здійснювати господарську комерційну діяльність. А безпосередньо суб'єктами електронної комерції є сторони електронних правочинів, які мають всі права та несуть обов'язки, передбачені Цивільним кодексом України для відповідного виду договорів.

Також законодавець виділяє таку категорію суб'єктів, як ті, що забезпечують функціонування електронної комерції. Ними є постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, а саме: оператори (провайдери) телекомунікацій; центри засвідчення (підтвердження) електронно-цифрових підписів; реєстратори і адміністратори, що присвоюють мережеві ідентифікатори, зокрема IP-адреси, доменні імена, адреси електронної пошти. Перелік суб'єктів, що забезпечують функціонування електронної комерції не є вичерпним і залежить від розвитку технологій укладення електронних правочинів.

Суб'єкти господарювання набувають права здійснювати електронну комерцію з моменту їх державної реєстрації за винятком випадків, які передбачені законодавством про ліцензування окремих видів діяльності.

Фізичні особи, які не є суб'єктами господарювання, мають право реалізувати свої особисті майнові та тісно пов'язані із ними немайнові права шляхом укладення електронних правочинів на основі власних оферт, розміщених в мережі Інтернет, інших відкритих або корпоративних мережах, якщо такі дії не пов'язані із систематичною підприємницькою діяльністю.[1]

[1] Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – №45. – Ст. 410.

Споживачі у сфері електронної комерції користуються усіма правами, передбаченими Законом України «Про захист прав споживачів», а Закон України «Про електронну комерцію» встановлює додатковий правовий захист, передбачений статтями 9, 11 про порядок укладення правочинів у сфері електронної комерції.

Правовий статус постачальників послуг проміжного характеру у інформаційній сфері зазначений у ст. 8 вказаного Закону і передбачає, що постачальник таких послуг не є стороною електронного правочину і не несе відповідальності за наслідки використання та / або не використання переданої / збереженої ним інформації при умові, що при виконанні цих послуг постачальник: не є ініціатором передачі електронного повідомлення; не обирає одержувача передачі; не обирає чи не змінює інформацію, що міститься в передачі.

Доступ до мережі Інтернет, інших відкритих і корпоративних мереж, що надається сторонам електронного правочину постачальником послуг проміжного характеру у інформаційній сфері, оформляється окремими, в тому числі електронними, правочинами про надання таких послуг.

Постачальники послуг проміжного характеру в інформаційній сфері, які надають послуги із забезпечення здійснення дій в електронній комерції при оформленні та виконанні електронного правочину (реєстрація доменних імен та IP-адрес, присвоєння інших мережевих ідентифікаторів, фіксація часу відправлення/надходження електронних повідомлень, тощо) не є сторонами правочинів в електронній комерції і не несуть відповідальності за правопорушення, які вчинені з використанням/невикористанням наданих ними мережевих ідентифікаторів.